

28th SYDNEY LATIN SUMMER SCHOOL

17th-21st JANUARY 2022
University of Sydney via Zoom

LEVEL 4.1
Vergil Aeneid V

Elizabeth Minchin

Latin Summer School 2022

Level 4: Vergil, *Aeneid* V (Elizabeth Minchin)

Of the twelve books of Vergil's poem Book 5 is one of the most neglected. It lacks the intense dramatic impact of, for example, Books 2, 4, and 6. And yet it provides the crucial link between Aeneas' departure from Carthage (and Dido: cf. 'infelicis Elissae', 5.3) and his arrival in Italy. It describes (perhaps at excessive length) the funeral games for Anchises (whose death in Sicily is recorded at 3.708); it offers a vivid portrayal of the exhaustion and confusion of Aeneas' party of Trojan; it foreshadows, in the epic way, Aeneas' first task on arrival in Italy (his visit to the Underworld, to see his father); and it charts the easy (but not completely untroubled) voyage from Sicily to Cumae. The gods have not forgotten Aeneas and his destiny: Juno, Jupiter, Venus, and Neptune all intervene (whether for bad or for good) in this great project.

The readings for the LSS week will sample the text (we will read approximately 50% of *Aen.* V) but, following Vergil, we will devote more time (two sessions) to the despair of the refugee women, the reasons for their burning of the boats, and Father Aeneas' humane solutions to the multiple problems that arose therefrom.

Establishing context. I urge everyone, if you have time, to read at least Books 3 and 4 (in translation is fine) before the LSS week and to be prepared to read the passages of Book 5 that we will omit during the LSS week.

Text, commentaries, translations. I have included here the text from Perseus, for your convenience. As for commentaries, there is the usual suspect (I am thinking here of R. Deryck Williams' *Aeneid* I-VI in paperback); and there is a dedicated commentary on Book 5 specifically, published by Brill (2015), by Lee Fratantuono and R. Alden Smith. There are, of course, many translations of the *Aeneid*, some quite new and fresh. Shadi Bartsch's smart and elegant translation (Profile Books, 2020) is the most recent. I can recommend both the translation and her introduction to the text.

The prescription

Monday

Lines **1-71** *From Carthage to Sicily (again)*

Tuesday

Lines **286-361** *The funeral games for Anchises: Euryalus wins the footrace*

Wednesday

Lines **604-679** *The stresses of refugee life: Trojan ships ablaze*

Thursday

Lines **700-778** *Plans revised; Aeneas learns what lies ahead*

Friday

Lines **799-871** *Neptune guarantees a safe passage. The death of Palinurus*

Monday (5.1-71)

Interea medium Aeneas iam classe tenebat
certus iter, fluctusque atros Aquilone secabat,
moenia respiciens, quae iam infelicis Elissae
conlucent flammis. Quae tantum accenderit ignem,
causa latet; duri magno sed amore dolores 5
polluto, notumque, furens quid femina possit,
triste per augurium Teucrorum pectora ducunt.
Ut pelagus tenere rates, nec iam amplius ulla
occurrit tellus, maria undique et undique caelum,
olli caeruleus supra caput adstitit imber, 10
noctem hiememque ferens, et inhorruit unda tenebris.
Ipse gubernator puppi Palinurus ab alta:
“Heu! quianam tanti cinxerunt aethera nimbi?
Quidve, pater Neptune, paras?” Sic deinde locutus
colligere arma iubet validisque incumbere remis, 15
obliquatque sinus in ventum, ac talia fatur:
“Magnanime Aenea, non, si mihi Iuppiter auctor
spondeat, hoc sperem Italiam contingere caelo.
Mutati transversa fremunt et vespere ab atro
consurgunt venti, atque in nubem cogitur aër. 20
Nec nos obniti contra, nec tendere tantum
sufficimus. Superat quoniam Fortuna, sequamur,
quoque vocat, vertamus iter. Nec litora longe
fida reor fraterna Erycis portusque Sicanos,
si modo rite memor servata remetior astra.” 25
Tum pius Aeneas: “Equidem sic poscere ventos
iamdudum et frustra cerno te tendere contra:
Flecte viam velis. An sit mihi gratior ulla,
quove magis fessas optem demittere naves,
quam quae Dardanium tellus mihi servat Acesten, 30
et patris Anchisae gremio complectitur ossa?”
Haec ubi dicta, petunt portus, et vela secundi
intendunt Zephyri; fertur cita gurgite classis,
et tandem laeti notae advertuntur harenae.
At procul ex celso miratus vertice montis 35
adventum sociasque rates occurrit Acestes,
horridus in iaculis et pelle Libystidis ursae,

Troia Criniso conceptum flumine mater
quem genuit: veterum non immemor ille parentum
gratatur reduces, et gaza laetus agresti 40
excipit, ac fessos opibus solatur amicis.
Postera cum primo stellas Oriente fugarat
clara dies, socios in coetum litore ab omni
advocat Aeneas, tumulique ex aggere fatur:
“Dardanidae magni, genus alto a sanguine divom, 45
annuus exactis completur mensibus orbis,
ex quo reliquias divinique ossa parentis
Condidimus terra maestisque sacravimus aras.
Iamque dies, nisi fallor, adest, quem semper acerbum,
semper honoratum—sic di voluistis—habebo. 50
Hunc ego Gaetulis agerem si Syrtibus exsul,
Argolicove mari depensus et urbe Mycenae;
annua vota tamen sollemnisque ordine pompas
exsequer, strueremque suis altaria donis.
Nunc ultro ad cineres ipsius et ossa parentis, 55
haud equidem sine mente, reor, sine numine divom,
adsumus et portus delati intramus amicos.
Ergo agite, et laetum cuncti celebremus honorem;
poscamus ventos; atque haec me sacra quotannis
urbe velit posita templis sibi ferre dicatis. 60
Bina boum vobis Troia generatus Acestes
dat numero capita in naves; adhibete Penates
et patrios epulis et quos colit hospes Acestes.
Praeterea, si nona diem mortalibus alnum
Aurora extulerit radiisque retexerit orbem, 65
prima citae Teucris ponam certamina classis;
quique pedum cursu valet, et qui viribus audax
aut iaculo incedit melior levibusque sagittis,
seu crudo fidit pugnam committere caestu,
cuncti adsint, meritaque expectent praemia palmae. 70
Ore favete omnes, et cingite tempora ramis.”

Tuesday (5.286-361)

Hoc pius Aeneas misso certamine tendit
gramineum in campum, quem collibus undique curvis
cingebant silvae, mediaque in valle theatri
circus erat; quo se multis cum milibus heros
consessu medium tulit exstructoque resedit. 290
Hic, qui forte velint rapido contendere cursu,
imitat pretiis animos, et praemia ponit.
Undique conveniunt leucri mixtique Sicani,
Nisus et Euryalus primi,
Euryalus forma insignis viridique iuventa, 295
Nisus amore pio pueri; quos deinde secutus
regius egregia Priami de stirpe Diores;
hunc Salius simul et Patron, quorum alter Acarnan,
alter ab Arcadio Tegeaeae sanguine gentis;
tum duo Trinacrii iuvenes, Helymus Panopesque, 300
adsueti silvis, comites senioris Acestae;
multi praeterea, quos fama obscura recondit.
Aeneas quibus in mediis sic deinde locutus:
“Accipite haec animis, laetasque advertite mentes:
nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit. 305
Gnosia bina dabo levato lucida ferro
spicula caelatamque argento ferre bipennem;
omnibus hic erit unus honos. Tres praemia primi
accipient flavaque caput nectentur oliva.
Primus equum phaleris insignem victor habeto; 310
alter Amazoniam pharetram plenamque sagittis
Threïciis, lato quam circum amplectitur auro
balteus et tereti subnectit fibula gemma;
tertius Argolica hac galea contentus abito.”
Haec ubi dicta, locum capiunt, signoque repente 315
corripiunt spatia audito, limenque relinquunt,
effusi nimbo similes, simul ultima signant.
Primus abit longeque ante omnia corpora Nisus
emicat, et ventis et fulminis ocior alis;
proximus huic, longo sed proximus intervallo, 320
insequitur Salius; spatium post deinde relicto
tertius Euryalus:

Euryalumque Helymus sequitur; quo deinde sub ipso
 ecce volat calcemque terit iam calce Diores,
 incumbens umero, spatia et si plura supersint, 325
 transeat elapsus prior, ambiguumque relinquat.
 Iamque fere spatio extremo fessique sub ipsam
 finem adventabant, levi cum sanguine Nisus
 labitur infelix, caesis ut forte iuvenis
 fusus humum viridisque super madefecerat herbas. 330
 Hic iuvenis iam victor ovans vestigia presso
 haud tenuit titubata solo, sed pronus in ipso
 concidit immundoque fimo sacroque cruore.
 Non tamen Euryali, non ille oblitus amorum;
 nam sese opposuit Salio per lubrica surgens; 335
 ille autem spissa iacuit revolutus harena.
 Emicat Euryalus, et munere victor amici
 prima tenet, plausuque volat fremituque secundo.
 Post Helymus subit, et nunc tertia palma Diores.
 Hic totum caveae consessum ingentis et ora 340
 prima patrum magnis Salius clamoribus implet,
 ereptumque dolo reddi sibi poscit honorem.
 Tutatur favor Euryalum, lacrimaeque decorae,
 gratior et pulchro veniens in corpore virtus.
 Adiuvat et magna proclamat voce Diores, 345
 qui subiit palmae, frustra ad praemia venit
 ultima, si primi Salio reddentur honores.
 Tum pater Aeneas "Vestra" inquit "munera vobis
 certa manent, pueri, et palmam movet ordine nemo;
 me liceat casus misereri insontis amici." 350
 Sic fatus, tergum Gaetuli immane leonis
 dat Salio, villis onerosum atque unguibus aureis.
 Hic Nisus, "Si tanta" inquit "sunt praemia victis,
 et te lapsorum miseret, quae munera Niso
 digna dabis, primam merui qui laude coronam, 355
 ni me, quae Salium, fortuna inimica tulisset?
 Et simul his dictis faciem ostentabat et udo
 turpia membra fimo. Risit pater optimus olli
 et clipeum efferru iussit, Didymaonis artem,
 Neptuni sacro Danais de poste refixum. 360
 Hoc iuvenem egregium praestanti munere donat; . . .

Wednesday (5.604-679)

Hic primum fortuna fidem mutata novavit. Dum variis tumulo referunt sollemnia ludis, Irim de caelo misit Saturnia luno Iliacam ad classem, ventosque adspirat eunti, multa movens, necdum antiquum saturata dolorem. Illa, viam celerans per mille coloribus arcum, nulli visa cito decurrit tramite virgo.	605
Conspicit ingentem concursum, et litora lustrat, desertosque videt portus classemque relictam. At procul in sola secretae Troades acta amissum Anchisen flebant, cunctaeque profundum pontum adspectabant flentes. "Heu tot vada fessis et tantum superesse maris!" vox omnibus una. Urbem orant; taedet pelagi perferre laborem. Ergo inter medias sese haud ignara nocendi conicit, et faciemque deae vestemque reponit; fit Beroë, Tmarii coniunx longaeva Dorycli, cui genus et quondam nomen natiue fuissent; ac sic Dardanidum mediam se matribus infert: O miserae, quas non manus" inquit "Achaïca bello traxerit ad letum patriae sub moenibus! O gens infelix, cui te exitio Fortuna reservat?	610 615 620 625
Septuma post Troiae exscidium iam vertitur aestas, cum freta, cum terras omnes, tot inhospita saxa sideraque emensae ferimur, dum per mare magnum Italiam sequimur fugientem, et volvimur undis. Hic Erycis fines fraterni, atque hospes Acestes: quis prohibet muros iacere et dare civibus urbem? O patria et rapti nequiquam ex hoste Penates, nullane iam Troiae dicentur moenia? Nusquam Hectoreos amnes, Xanthum et Simoenta, videbo? Quin agite et mecum infaustas exurite puppes.	630 635
Nam mihi Cassandrae per somnum vatis imago ardentes dare visa faces: "Hic quaerite Troiam; hic domus est" inquit "vobis." Iam tempus agi res, uec tantis mora prodigiis. En quattuor arae Neptuno; deus ipse faces animumque ministrat."	640

Haec memorans, prima infensum vi corripit ignem,
 sublataque procul dextra conixa coruscat,
 et iacit: arrectae mentes stupefactaque corda
 Iliadum. Hic una e multis, quae maxima natu,
 Pyrgo, tot Priami natorum regia nutrix: 645
 “Non Beroë vobis, non haec Rhoeteïa, matres,
 est Dorycli coniunx; divini signa decoris
 ardentesque notate oculos; qui spiritus illi,
 qui voltus, vocisque sonus, vel gressus eunti.
 Ipsa egomet dudum Beroen digressa reliqui 650
 aegram, indignantem, tali quod sola careret
 munere, nec meritos Anchisae inferet honores.”
 Haec effata.
 At matres primo ancipites oculisque malignis
 ambiguae spectare rates miserum inter amorem 655
 praesentis terrae fatisque vocantia regna,
 cum dea se paribus per caelum sustulit alis,
 ingentemque fuga secuit sub nubibus arcum.
 Tum vero attonitae monstris actaeque furore
 conclamant, rapiuntque focis penetralibus ignem; 660
 pars spoliant aras, frondem ac virgulta facesque
 coniciunt. Furit immissis Volcanus habenis
 transtra per et remos et pictas abiete puppes.
 Nuntius Anchisae ad tumulum cuneosque theatri
 incensas perfert naves Eumelus, et ipsi 665
 respiciunt atram in nimbo volitare favillam.
 Primus et Ascanius, cursus ut laetus equestres
 ducebat, sic acer equo turbata petivit
 castra, nec exanimes possunt retinere magistri.
 “Quis furor iste novus? Quo nunc, quo tenditis” inquit, 670
 “heu, miserae cives? Non hostem inimicaque castra
 Argivum, vestras spes uritis. En, ego vester
 Ascanius!” Galeam ante pedes proiecit inanem,
 qua ludo indutus belli simulacra ciebat;
 accelerat simul Aeneas, simul agmina Teucrum. 675
 Ast illae diversa metu per litora passim
 diffugiunt, silvasque et sicubi concava furtim
 saxa petunt; piget incepti lucisque, suosque
 mutatae adgnoscent, excussa pectore luno est.

Thursday (5.700-778)

At pater Aeneas, casu concussus acerbo,
nunc huc ingentes, nunc illuc pectore curas
mutabat versans, Siculisne resideret arvis,
oblitus fatorum, Italasne capesseret oras.
Tum senior Nautes, unum Tritonia Pallas
quem docuit multaque insignem reddidit arte, 705
haec responsa dabat, vel quae portenderet ira
magna deum, vel quae fatorum posceret ordo;
isque his Aenean solatus vocibus infit:
“Nate dea, quo fata trahunt retrahuntque, sequamur;
quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est. 710
Est tibi Dardanius divinae stirpis Acestes:
hunc cape consiliis socium et coniunge volentem;
huic trade, amissis superant qui navibus, et quos
pertaesum magni incepti rerumque tuarum est;
longaevosque senes ac fessas aequore matres, 715
et quidquid tecum invalidum metuensque pericli est,
delige, et his habeant terris sine moenia fessi:
urbem appellabunt permissio nomine Acestam.”
Talibus incensus dictis senioris amici,
tum vero in curas animo diducitur omnes. 720
Et nox atra polum bigis subvecta tenebat:
visa dehinc caelo facies delapsa parentis
Anchisae subito tales effundere voces:
“Nate, mihi vita quondam, dum vita manebat,
care magis, nate, Iliacis exercite fatis, 725
imperio Iovis huc venio, qui classibus ignem
depulit, et caelo tandem miseratus ab alto est.
Consiliis pare, quae nunc pulcherrima Nautes
dat senior; lectos iuvenes, fortissima corda,
defer in Italiam; gens dura atque aspera cultu 730
debellanda tibi Latio est. Ditis tamen ante
infernias accede domos, et Averna per alta
congressus pete, nate, meos. Non me impia namque
Tartara habent, tristes umbrae, sed amoena piorum
concilia Elysiumque colo. Huc casta Sibylla 735
nigrarum multo pecudum te sanguine ducet:
tum genus omne tuum, et quae dentur moenia, disces.

lamque vale: torquet medios Nox humida cursus,
 et me saevus equis Oriens adflavit anhelis.”
 Dixerat, et tenuis fugit, ceu fumus, in auras. 740
 Aeneas, “Quo deinde ruis, quo proripis?” inquit,
 “Quem fugis, aut quis te nostris complexibus arcet?”
 Haec memorans cinerem et sopitos suscitatur ignes,
 Pergameumque Larem et canae penetralia Vestae
 farre pio et plena supplex veneratur acerra. 745
 Extemplo socios primumque arcessit Acesten,
 et Iovis imperium et cari praecepta parentis
 edocet, et quae nunc animo sententia constet.
 Haud mora consiliis, nec iussa recusat Acestes.
 Transcribunt urbi matres, populumque volentem 750
 deponunt, animos nil magnae laudis egentes.
 Ipsi transtra novant, flammisque ambesa reponunt
 robora navigiis, aptant remosque rudentesque,
 exigui numero, sed bello vivida virtus.
 Interea Aeneas urbem designat aratro 755
 sortiturque domos; hoc Ilium et haec loca Troiam
 esse iubet. Gaudet regno Troianus Acestes,
 indicitque forum et patribus dat iura vocatis.
 Tum vicina astris, Erycino in vertice sedes
 fundatur Veneri Idaliae, tumuloque sacerdos 760
 ac lucus late sacer additur Anchiseo.
 lamque dies epulata novem gens omnis, et aris
 factus honos: placidi straverunt aequora venti,
 creber et adspirans rursus vocat Auster in altum.
 Exoritur procurva ingens per litora fletus; 765
 complexi inter se noctemque diemque morantur.
 Ipsae iam matres, ipsi, quibus aspera quondam
 visa maris facies et non tolerabile nomen,
 ire volunt, omnemque fugae perferre laborem.
 Quos bonus Aeneas dictis solatur amicis, 770
 et consanguineo lacrimans commendat Acestae.
 Tris Eryci vitulos et Tempestatibus agnam
 caedere deinde iubet, solvique ex ordine funem.
 Ipse, caput tonsae foliis evinctus olivae,
 stans procul in prora pateram tenet, extaque salsos 775
 proiicit in fluctus ac vina liquentia fundit.

Prosequitur surgens a puppi ventus euntes.
Certatim socii feriunt mare et aequora verrunt.

Friday (5.799-871)

Tum Saturnius haec domitor maris edidit alti:
“Fas omne est, Cytherea, meis te fidere regnis, 800
unde genus ducis: merui quoque; saepe furores
compressi, et rabiem tantam caelique marisque.
Nec minor in terris, Xanthum Simoëntaque testor,
Aeneae mihi cura tui. Cum Troia Achilles
exanimata sequens impingeret agmina muris, 805
milia multa daret leto, gemerentque repleti
amnes, nec reperire viam atque evolvere posset
in mare se Xanthus, Pelidae tunc ego forti
congressum Aenean nec dis nec viribus aequis
nube cava rapui, cuperem cum vertere ab imo 810
structa meis manibus periurae moenia Troiae.
Nunc quoque mens eadem perstat mihi: pelle timores.
Tutus, quos optas, portus accedet Averni.
Unus erit tantum, amissum quem gurgite quaeres;
unum pro multis dabitur caput.” 815
His ubi laeta deae permulsit pectora dictis,
iungit equos auro genitor, spumantiaque addit
frena feris, manibusque omnes effundit habenas.
Caeruleo per summa levis volat aequora curru;
subsidunt undae, tumidumque sub axe tonanti 820
sternitur aequor aquis; fugiunt vasto aethere nimbi.
Tum variae comitum facies, immania cete,
et senior Glauci chorus, Inousque Palaemon,
Tritonesque citi, Phorcique exercitus omnis;
laeva tenent Thetis, et Melite, Panopeaque virgo, 825
Nisaeae, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque.
Hic patris Aeneae suspensam blanda vicissim
gaudia pertemptant mentem: iubet ocus omnes
attolli malos, intendi brachia velis.
Una omnes fecere pedem pariterque sinistros, 830
nunc dextros solvere sinus; una ardua torquent
cornua detorquentque; ferunt sua flamina classem.
Princeps ante omnes densum Palinurus agebat
agmen; ad hunc alii cursum contendere iussi.

lamque fere mediam caeli Nox humida metam 835
 contigerat; placida laxabant membra quiete
 sub remis fusi per dura sedilia nautae:
 cum levis aetheriis delapsus Somnus ab astris
 aëra dimovit tenebrosum et dispulit umbras,
 te, Palinure, petens, tibi somnia tristia portans 840
 insonti; puppique deus consedit in alta,
 Phorbanti similis, funditque has ore loquelas:
 “Iaside Palinure, ferunt ipsa aequora classem;
 aequatae spirant aerae; datur hora quieti.
 Pone caput, fessosque oculos furare labori: 845
 ipse ego paulisper pro te tua munera inibo.”
 Cui vix attollens Palinurus lumina fatur:
 “Mene salis placidi voltum fluctusque quietos
 ignorare iubes? Mene huic confidere monstro?
 Aenean credam quid enim fallacibus auris 850
 et caelo, totiens deceptus fraude sereni?”
 Talia dicta dabat, clavumque affixus et haerens
 nusquam amittebat, oculosque sub astra tenebat.
 Ecce deus ramum Lethaeo rore madentem,
 vique soporatum Stygia, super utraque quassat 855
 tempora, cunctantique natantia lumina solvit.
 Vix primos inopina quies laxaverat artus,
 et super incumbens cum puppis parte revolsa,
 cumque gubernaclo, liquidas proiecit in undas
 praecipitem ac socios nequiquam saepe vocantem; 860
 ipse volans tenues se sustulit ales ad auras.
 Currit iter tutum non secius aequore classis,
 promissisque patris Neptuni interrita fertur.
 lamque adeo scopulos Sirenum advecta subibat,
 difficiles quondam multorumque ossibus albos, 865
 tum rauca adsiduo longe sale saxa sonabant:
 cum pater amisso fluitantem errare magistro
 sensit, et ipse ratem nocturnis rexit in undis,
 multa gemens, casuque animum concussus amici
 “O nimium caelo et pelago confise sereno, 870
 nudus in ignota, Palinure, iacebis harena!”